

DEMÉNY PÉTER

DÖBBENETKEZELÉS

Simó Márton: *Mi, székelyek és román barátaink.*

Interjúk, dokumentumok és vallomások az együttélésről

■ A barátság nem pusztán szó vagy érzelem, hanem látásmód és életprogram: dolgozni kell rajta, mint a szereteten. Kiáltozni könnyű, ölelő mozdulatokat tenni szintén, az igazán nehéz azonban az, amikor az ember szembe-
hőköl a másik előítéleteivel, amelyekről azt hitte, hogy régen megszűntek már. Csakhogy az előítéletek nem szűnnek meg egy békés vagy békéltető mozdulattól, és ilyenkor a rövidtávú-
tók őszintén meglepődnek. A munka nagy része éppen abban áll, hogy kezelniük kell a saját döbbenetüket.

Mindezt nem arrogánsan mondom, hanem tapasztalatból. A leghasznosabb, ha vágyainkat nem a közeljövőben megvalósítandó projekteknek képzeljük, hanem egy életen át tartó feladatnak. Hiszen akárhány olyan román akadjon, amelyik tud magyarul vagy empátiával fordul a magyarság felé, sosem lesz „elég” – hogy csak egyetlen példát mondjak, mi, magyarok mindig is többen fogunk tudni románul. „A legtöbb nem ilyenek” – ezt a mondatot is mindig könnyű lesz kimondani.

Simó Márton könyve érdekes vállalkozás. A szerző tizenhét olyan román személyiséggel készített interjút, akiket valóban a „barátainknak” nevezhetünk. Egyikük sem zárkózik el a beszélgetéstől, mindegyik megértően beszél rólunk, és érvekké támasztja alá az állításait. Többen közülük elmélyültek, elmélyedtek a magyar kultúrában, tudják, miről szól az a *Kiáltó Szó*, amellyel Simó a könyvét indítja, mit je-

lent a transzilvanizmus, miért szeretnének a székelyek autonómiát. Mások tömbmagyar vidéken élnek, ami mindig egészen másféle tapasztalat – a másság közepében lenni –, mint „egyszerűen” barátkozni vele, közeledni hozzá. És természetesen néhányan egyes családból származnak.

Itt azonban máris meg kell állnom. Elérkezett az a pont, ahol mégiscsak fel kell tennünk a kérdést: annyira egyszerű-e ez a „mi”, ez az „ők”? Mindenféle hiábavalónak tetsző filozofálgatás helyett (ami persze egyáltalán nem hiábavaló, mégsem itt a helye) nézzen a kedves olvasó a címre, és döntse el: székely ő, miközben magyar? E sorok írója nem nevezné székelynek magát, holott édesapja makfalvi, és Kolozsváron született édesanyja szülei közül az egyik nagybúni, a másik pedig eszterneki. Kolozsváron születtem jómagam is, és sem a nevelődésem, sem a neveltetésem nem székely. Ezért aztán megütököztem a címen: nem azért, mintha nem létezhetne a földön másmilyen ember, mint én, hanem azért, mert a marosvásárhelyi könyvbemutatón és később a könyvből magából is az derült ki, hogy azok a románok, akik beszélnek, azok rólam, a magyarról is szólnak, velem, a magyarral is rokonszenveznek – és akárhogy is vesszük, a székely a magyarnak a részhalmaza, nem pedig fordítva.

Olykor az volt az érzésem, a szerző nem kérdez vissza dolgokra, melyek nem nyilvánvalóak, illetve hasznos len-

ne kifejtteni őket. Itt van például Mirela Cara egyik válasza, melyben először kifejti: „Nem kedvelem túlságosan ezeket a címkéket, hogy »törzsökös román«, hogy »igazi székely«” (139.), azután viszont a néhány éve sajnálatosan fiatalon elhunyt sepsiszentgyörgyi bábszínészt, Nagy-Kopeczky Kálmánt idézi, és pontosan az ellenkezőjét mondja annak, amit az előbb állított, hiszen Nagy-Kopeczky leszögezi, székelynek született, és az is marad.

Emil Aluș karmester az RMDSZ szegyeineit boncolgatja. Simó Márton bizonyára tudja, hogy a romániai magyarság politikai képviselője *mindig*, már Bánffy Miklós idejében is a hatalom közelében maradt, mert úgy vélte, onnan tehet a legtöbbet a kisebbségért. Mégsem kérdez vissza, holott egy interjú másra is jó lehetne, mint önnön világnézetünk megtámogatására.

A kérdezőt Marius Cosmeanu sprőd válaszai sem kavarják fel. „A magyar nacionalisták számára sem emészthető a transzilvanizmus” – mondja a szociológus blogger (182.), és Simó nem szorongatja meg, hátha akkor kibontaná. Holott nem arról van szó, hogy nem igaz, amit mond – sőt, egyet is értek vele, ha egyáltalán jól értem –, hanem arról, hogy nem tudom, mi az az igazság, amire gondol, és a könyvből nem is fogom megtudni.

„Román barátaink” nem kapnak olyan kérdéseket, amelyekkel meg kellene küzdeniük. A Boia-könyvről olyan dicséretet olvashatunk, amelyből nem egyértelmű, ha egy magyar történész ír ilyeneket a magyarokról, akkor azt hogyan fogadjuk „mi, székelyek”. Amennyire vissza tudok gondolni, mindig indulatosak „lettünk”, valahányszor Romsicsnak, Karsai Lászlónak vagy bárki másnak tisztázó, pontos, józan értelmezései születtek. Nem beszélve arról, hogy Boia úgy viszonyul a kötetben többször pejoratívan emlegetett balkanizmushoz, mint minden más jelenséghez: azt állítja, a történelem formálja meg az embert, ezért erről nem lehet morális ítéleteket mondani. Itt sem arról van szó, hogy kinek

van igaza, hanem arról, hogy számolunk-e minden igazsággal, vagy egyszerűen elfogadjuk a nekünk tetszőt.

Az interjúalanyok közül többen a személyes kedvenceim, de leginkább Smaranda Enache szövegében érzem azt a körültekintést, amelyre szüksége van annak, aki a megbékélés fájába vágja a fejszéjét. Minden vonatkozásban kiegyensúlyozottan, szelíden, határozottan, elegánsan érvel – látszik, hogy amióta él, ezen töpreng, és ezen dolgozik. Aki hallotta beszélni, azt is tudja, milyen választékosan szólal meg magyarul, ami nem elengedhetetlen, viszont nagyon is jóleső feltétele a közvetítésnek (például Sabin Gherman sem tud magyarul, Cristian Sandache sem, mégis mindketten joggal kerültek be a kötetbe, még ha az előbbit a rossz értelemben véve publicisztikusabbnak és politikusabbnak is érzem, mint az utóbbit).

Simó Márton kötetének legfőbb eredménye, hogy olyan románokat szólaltat meg, akik nem párhuzamos társadalomnak gondolják a magyart; egyébként ha ilyen magyarokat kapott volna mikrofonvégre, azok sem lettek volna sokkal többen. A tágasan vett Erdély legfőbb gondja szerintem éppen a párhuzamos társadalmak megléte, az, hogy a különféle előítéletek és sztereotípiák miatt a lakosság legnagyobb része begubózik, nem mer kockáztatni, elvan a maga biztonságos burkában, s amennyiben szóba kerül a „másik”, egyfajta hátradőlős attitűdöt jelenít meg: majd ha ő megteszi az első lépést, meg a másodikat és a harmadikat, akkor mi is megmozdulhatunk. Ezt a magatartást olyan jellegű káros elgondolások és reflexek alakítják ki, mint hogy „nekünk van igazunk”, „mi szenvedtünk többet” és társaik, amelyek minden tévhit ellenére a románságban éppúgy megvannak, és éppoly indokoltnak érzi őket, mint a magyarság(ban). A hátradőlés burkát átdöfni – ez a közvetítés igazi módszere és célja; Simó Márton kötetének olvastán valami olyasmit éreztem: „és most végighallgatjuk a barátainkat”.